

Kajetanu Koviču? Se je v dramatiki uveljavil že z Dominikom Smoletom in Petrom Božičem ali šele z Dušanom Jovanovičem in Milanom Jesihom? Je pristen pripovednik modernizma Rudi Šeligo ali pa že Lojze Kovačič? Pa še ob tem ostaja odprto, ali so Kovačičeva dela modernistična šele od Dečka in smrti naprej in so njegovi Prišleki še zmeraj modernističen tekst ali pa so že onstran takšne proze.

Ta, na prvi pogled preprosta vprašanja o začetku in koncu modernizma se v slovenski literaturi zastavljajo morda nekoliko drugače kot v mejah svetovne literature. Vendar je tudi ob slovenskih primerih videti, da je odgovor na vprašanje o začetku in koncu modernizma navsezadnje odvisen predvsem od tega, kako razumemo bistvene poteze modernistične literature in po kakšnih znamenjih prepoznavamo njena dela. Vprašanje o koncu modernizma je torej predvsem vprašanje o bistvu te literature.

(Se nadaljuje.)

Iz »Goličave«

Tone
Pavček

Soneti za besedo

VIII

DOKONČNOST IN VEČNOST

Črta. Komaj zaznavna siva pika.
Nekje tamkaj na samem kraju.
Nevidna nekoč v lahkomišelnem maju,
zdaj se je skoro dotikam.

Za njo brezmejnost, kamor dokončno
se vrne zvok, v prvobitno tišino,

in mi, lahki, rešeni teže, zdrsimo
iz ene v drugo neskončnost.

Vmes je samo to romanje k črti.
A čim bliže smo ji, vse bolj v nas sije
višina neba, vse več luči je
in vse manj smrti.

Tedaj začne zoreti v prsih človečnost
kakor seme za večnost.

VIDENJE Videl sem, kako so odšli zmagovalci
vsaksebi in pozabili na zmago,
videl, kako so odšli poraženci
in niso več mislili na breme poraza,
odšli svatje z gostije, pogrebci s pogreba
in pozabili oboji na mrtvo ohcet,
na maloprej živo smrt.

Zdaj se ne vidi več, kdo so premaganci,
zdaj se ne loči, od njih zmagovalcev,
ne ve, kdo so svatje ne kdo so pogrebci;
eni in drugi in vsi hodijo v vseenost,
med zmagami in med porazi
kakor iz smrti v smrt.

Tako sem tudi jaz odšel
čez razvaline vseh svojih smrti
in znova začel za pot
postavljeni kamen na kamen.
Hodim. Brez misli o zmagi ali porazu
v belo, ki je bolj od svetlobe belo
v beločnici mrtvih.

SVETLOBA Luč gori na goličavi. Luč.
Mračno srce preseva, da včasih sije
ko kelih zlat. Takrät
pride vanj bog od bogvekod, iz neba, iz zelenja
mladosti, iz čiste dobrote, morda iz življenja
mrtvih. Pride svoje zrnje sejat.

In potem se kakor na samem dnu
stvarstva zasveti njiva poseva
rži med plavicami ali lanu
in goličava sije
v kratkost človeškega dneva
ko diamant.
Tako se enkrat v desetletju prebije
trava
skozi asfalt.

Pesmi o moji deželi

ŽELJA
PO VELIKEM

Ta skala ni za ena sama ramena.
Ta bolečina ni za ene same prsi.
Ta kri ni za ene same žile.
Nas bi moralo biti na milijone!
Da porazdelimo bremena,
da postotérimo sile,
da se opremo enkrat in za vse čase
nase
na tej zemljici beli.

Mordà nam bodo potlej obzorja bliže
in bomo laže nosili križe
in bolj nemoteno peli
svoje žalostne viže.

BRIDKA LEPOTA

Lepa je moja dežela. Bridkosti polna.
Sèm je stvarnik sejal nemir
in lepoto, ki je skoraj popolna,
in žalost, kot je ni na svetu nikjer.

Nikjer ni zemlja tako skromna in radodarna,
nikjer ne pride lastovka tako hitro na jug,
nikjer ni nikoli tako bledikava zarja
skozi stoletja ohranjala up.

Nikjer trave z Jurijem, svojim patronom,
ne veseljačijo tako dolgo v jesen

in nikjer ne kriče še pod betonom
o zelenem spominu svojim ljudem.

Nikjer niso hoste tako skrivnostne
z brezni in grapami, ki jih je zlo
polnilo s trupli, da njih belo okostje
sije potomcem v neprijazno temò.

Lepa je moja dežela. Lepa do muke.
Samo tu gruli prsteno grlo rim.
Samo tu so tudi groze manj hude.
Samo tu lahko živim.

POT Sama se zariše neka pot prej ali slej
v tvoje življenje podobno kot črta v dlan.
In tudi če nočeš, moraš po njej
z njo in sam s sabo zaznamovan.

Tako kot po tujem načrtu živiš
tako v dobrem kot v zlu
in pod strogim nebom besedo loviš
v svojo temò in v svojo luč.

Tako pritavaš skozi vse grape in čase
k sebi. Do tam, koder dalje ne dá se.
Na neko skalo, v kakšno kotanjo sedeš,
zamižiš in vidiš: Prišel si do zadnje besede

za zadnjo pesem.
Njeno ime bodi ljubezen.

(Iz zbirke Goličava, ki je tik pred izidom pri založbi Obzorja)